

СТАНОВИЩЕ НА ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД

за присъждане на образователната и научна степен „Доктор”

Научна област: 1. Педагогически науки
Професионално направление: 1.2. Педагогика
Научна специалност: Предучилищна педагогика
Университет: СУ „Св. Климент Охридски“
Факултет по науки за образованието и изкуствата
Катедра: Предучилищна и медийна педагогика
Тема: **„Приобщаващи образователни модели за деца с различен майчин език в немската предучилищна образователна система”**
Докторант: **Михаела Борисова Ернстбергер**
Научен ръководител: **проф. дн Мария Баева**
Изготвил рецензията: доц. д-р Рени Георгиева Христова-Коцева

1. Данни за дисертанта

Михаела Борисова Ернстбергер е родена в гр. Варна през 1978 г. В родния град завършва средно образование в Първа езикова гимназия “Йоан Екзарх” с изучаване на немски език. Продължава образованието си в Германия в специалност “Бизнес администрация”, която изучава в Университета в Лайпциг (без дипломиране) и Университета в Мерзебург, където успешно се дипломира през 2006 г. През 2018 г. завършва магистърска степен по “Предучилищна педагогика”.

От 2018 година Михаела Ернстбергер е докторант в задочна форма на обучение към катедра “Предучилищна и медийна педагогика” с научен ръководител проф. дн Мария Баева.

Професионалният път на докторантката започва с дейности, свързани с квалификацията, придобита в ОКС „Бакалавър”. След 2007 година г-жа Михаела Ернстбергер работи в сферата на ранното детско образование като почасова грижа за отглеждане и възпитаване на деца, и помощник-учител в занималня в училище и в група на детска градина.

Кариеното и научното развитие на докторант Михаела Ернстбергер показва устойчив интерес към проблемите на ранното детско образование на децата, отглеждани и възпитавани в условията на детската градина.

2. Данни за дисертацията, автореферата и публикациите

Представеният дисертационен труд е структуриран, според изискванията за такъв вид научно изследване, в увод, три глави,

изводи и заключение, препоръки, приноси, библиография и приложения. Текстът на дисертационното изследване е в обем 362 страници, от които 248 – основен текст, 13 страници библиография, включваща 223 заглавия (10 на български език, 148 на немски език и 65 интернет ресурси) и 100 страници приложения, в които са поместени проведените по темата интервюта и въпросници на немски език, преведени на български и транскрибирани на немски език.

Глобализацията на съвременния свят, отварянето на държавните граници, възможностите за образование, работа и професионална реализация в други страни, водят и до демографски промени. Владеенето на чужд език/езици осигурява по-бърза адаптация и социализация в новата среда, както и по-добра комуникативност в общуването и себеутвърждаване. Децата, за които майчиния език не е официален за страната, в която живеят се слъскват с резика трудности, свързани с процеса на приобщаване в образователната среда и развиване на комуникативни умения. Като се отчита сензитивността на предучилищната възраст за речевото и личностното развитие, дисертационния труд, разработен от докторант Михаела Ернстбергер, е с актуална значимост. Актуалността на проблема се обуславя от изследваните модели за преодоляване на предизвикателствата, пред които се изправят децата с мигрантски корени и стандартите на различно ниво: Европейски съюз (ЕС), национално и регионално, целящи тяхното подпомагане. В този смисъл дисертационното изследване е актуално и има особена стойност в теоретичен и в научно-приложен план.

В **увода** е аргументирана актуалността на темата, като целенасочено са представени основанията за провеждане на изследването и категорично заявеното от докторант Михаела Ернстбергер убеждение да изследва влиянието на приобщаващите образователни модели при деца с различен майчин език върху реализацията им в немската образователна система. Поставя се акцент върху процеса на приобщаване, благоприятстващ успешна адаптация и социализация на децата в предучилищните институции в Бавария като провинция с най-висок стандарт на образование в Германия. Към решаването на тези въпроси са ориентирани целта и задачите дисертационния труд. Прецизно са изведени обектът и предметът на изследването.

В **първа глава** е направено систематизирано проучване на различни авторови термини и понятия, въз основа на които докторантката извежда и конкретизира собствени дефиниции на

ключови термини в дисертационното изследване. Като се позовава на сериозен аналитичен прочит на нормативна документация на различни административни равнища – ООН, Европейски съюз, Федерална Република Германия и федерални провинции, г-жа Михаела Ернстбергер конкретизира мисията на предучилищното образование в процеса на приобщаване на детето с мигрантски корени. Задълбочено се проучва системата и законодателството в Бавария конкретизирана в Баварския план за образование и възпитание на децата в детски учебни заведения до тръгването им на училище, в който е отредено специално внимание и на грижата на деца с мигрантски корени. Теоретичната обосновка се допълва от представяне на важни теории за приобщаването – значение на приобщаването на децата, теория на привързаността, теория на прехода, страхът от раздялата и връзката възпитател-дете.

Систематизираното аналитично теоретично проучване дава възможност на докторантката да изведе и конструира теоретичния модел и конкретизира целите на процеса и резултатите на общо, индивидуално, интерактивно и контекстуално равнище за приобщаване на деца с мигрантски корени.

Във **втора глава** са представени теоретико-емпиричните и организационните параметри на дисертационното изследване. Основен акцент е разработения теоретичен модел за приобщаване на деца с мигрантски произход в детските заведения. Моделът е създаден въз основа на съдържателни анализи на съществуващите приобщаващи модели, на нормативни документи и законодателни актове в германската предучилищна образователна система, както и проучване на добър педагогически опит в областта на поведението и компетентността на педагогическите лица при приобщаване на деца с мигрантски произход.

Коректно е описана процедурата на събиране на данни чрез експертно интервю, проведено с директорки на детски градини и анкетно изследване с учители, работещи с деца с мигрантски корени.

Съдържателните характеристики на всеки етап обективизират логическата обвързаност на изследователския процес, което убедително доказва компетентността на докторантката да подбере, организира и проведе изследователската работа.

Ефективността на дисертационното изследване е гарантирана от използвания комплекс от методи за количествено и качествено набиране, обработка и систематизиране на данните: теоретични

(проучване и анализ на литература и нормативни документи); емпирични (анкети и експертни интервюта); статистически (дескриптивни статистики и сравнения между групи с параметрични тестове - t-тест и ANOVA); графични (фигури, таблици, диаграми).

В **трета глава** е извършен изчерпателен и обоснован анализ на данните от проведеното експертно интервю и анкетно проучване като са изведени характеристиките на процеса на приспособяване на децата с мигрантски корени към условията на детската институция. При обобщаване на мнението на анкетирания респонденти авторката прецизно откроява спецификите на Мюнхенския, Берлинския и смесения модел за приспособяване. Докторант Михаела Ернстбергер демонстрира компетентост при конкретизиране на целите на собствения теоретичен модел на общо, индивидуално, интерактивно и контекстуално ниво.

Съществена част от дисертационния труд е апробацията на теоретичния модел за приобщаване на деца с различен майчин език в немската предучилищна образователна институция. Анализите в теоретичен и емпиричен план потвърждават формулираната в дисертационния труд хипотеза и нейните подхипотези. Много добре са визуализирани данните от проведеното анкетно проучване в таблици и диаграми, което дава възможност за тяхното по-добро възприемане.

В заключението са обобщени резултатите от извършената теоретико-емпирична изследователска дейност и са конкретизирани препоръки за подобряване процеса за приобщаване на деца с мигрантски корени в немската предучилищна образователна институция.

Постигнати са целта и задачите, потвърдени са хипотезата и подхипотезите на дисертационния труд като се доказва ефективността на теоретичния модел за усъвършенстване процеса на приобщаване на деца с мигрантски произход в условията на съвременната детска градина.

Представеният дисертационен труд е авторско дело на Михаела Борисова Ернстбергер. Доказателство за това е приложената декларация за оригиналност и достоверност, попълнена съгласно изискванията на чл. 27, ал. 22 от ПП ЗРАСРБ.

Дисертационният труд е написан на академичен език, текстът е издържан в стилово отношение и отговаря на изискванията за дисертационна разработка.

Авторефератът ясно и синтезирано представя структурата и съдържанието на дисертационния труд.

Докторантката представя шест публикации, които имат научна стойност, тематично и съдържателно са свързани с проблематиката на дисертационното изследване.

3. Научни приноси

Приемам изведените и систематизирани от докторант Михаела Ернстбергер научни приноси. Постигнатите резултати и основните приноси от извършеното теоретико-емпирично изследване систематизирам по следния начин:

3.1. Приноси с научно-теоретичен характер.

1. Извършено е сериозно теоретично проучване, въз основа на което терминологично са обосновани и изведени авторски дефиниции на основните понятия, които са обект на изследване в дисертационния труд.

2. Направен е зъдълбочен анализ на теориите за интеграция на мигрантите и техните проекции върху процеса на интеграция и приобщаване на децата с мигрантски корени.

3. Осъществено е задълбочено проучване на стандартите, нормативни и правни документи за предучилищно образование, както и на действащите модели за приобщаване на деца с мигрантски корени в немската предучилищна образователна система.

4. Разработен е авторски теоретичен модел с общо, индивидуално, интерактивно и контекстуално ниво при формулирането на целите, ориентирани към процеса и резултатите, при приобщаване на деца с мигрантски корени.

3.2. Приноси с практико-приложен характер.

1. Проведено е анкетно проучване за привикването на децата с мигрантски корени в немската предучилищна образователна институция и на базата на структурираните данни са анализирани важните фактори, оказващи влияние върху процеса на приобщаване.

2. Осъществените експертни интервюта способстват за утвърждаване и усъвършенстване на модела за привикване на деца с мигрантски корени към условията на детската градина.

3. Особено ценни и стойностни са структурираните данни и изводи от проведените емпиричните изследвания за пребиването на децата с мигрантски произход в германската предучилищна образователна система.

Заклучение:

Дисертационният труд съдържа теоретико-приложни резултати, които представляват оригинален принос в педагогическата наука и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на Софийски университет „Св. Климент Охридски“.

Дисертационният труд показва, че докторант **Михаела Борисова Ернстбергер** притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Постигнатите резултати ми дават основание да предложа на уважаемото научно жури своя положителен вот за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ на **Михаела Борисова Ернстбергер**, в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, научна специалност Предучилищна педагогика.

10.06.2021 г.

Рецензент:.....
/доц. д-р Рени Христова-Коцева/